

Prester ivrige i tjenesten for det hemmelige politiet

Prestene var blant de aller ivrigste tjenerne for det hemmelige politiet i det tidligere Tsjekkoslovakia.

Hele 800 av landets 6000 katolske og protestantiske prester var kollaboratører.

En fersk undersøkelse av hvilke grupper som arbeidet for det hemmelige politiet (StB), viser at også lærere og sykehuspersonell lettere lot seg verve enn andre grupper.

Å være politiagent var åpenbart en utbredt akademisk

øvelse i Tsjekkoslovakia. Blant de 20 686 agentene som StB selv registrerte som angivere fra 1985 og fremover, var denne gruppen representert i et antall som var fire ganger så stort som deres andel av befolkningen skulle tilsi.

- Presset

Universitetsansatte fra humanistiske disipliner var særlig aktive. Også journalister gikk i StBs tjeneste i stort antall, viser undersøkelsen, som er basert på data-kartleggingen som Stb selv foretok for å finne ut hvor-

dan spionnettet fungerte rundt om i landet.

Dagens kirkeledere sier at opplysningene reiser store moralske spørsmål, men understreker at det også er nødvendig å forstå det presset som prestene ble utsatt for fra politiet under det totalitære regimet i Tsjekkoslovakia.

- Ikke alle katolske prester var forberedt på å ta kroppsarbeid, sier Miloslav Fiala, som er talsmann for Tsjekkias katolske biskoper. I det kommunistiske Tsjekkoslovakia var det vanlig å brysomme opposisjonelle ble sagt opp fra hvitsnipp-

jobber og tvunget til å ta tungt kroppsarbeid.

- Men mange av de mest hengivne prestene gikk den tunge veien. De vendte ryggen til regimet og jobbet i undergrunnskirken, legger talsmann Fiala til overfor tsjekkisk presse.

Miroslav Broz, som er talsmann for Tsjekkias evangeliske kirke, minner om at politiet til enhver tid kunne banke på døren og true prestene til samarbeid. Han har reagert på at flere prester som figurerer på kollaboratørlistene, selv hevdet at de ble forfulgt av politiet.

- Kirkefolk var utsatt for et

forferdelig dilemma under kommunismen. Hvis de ga politiet inntrykk av at de var villige til å samarbeide, hadde de langt bedre muligheter til å fortsette sin egentlige gjerning. Dette sier Tomas Kraus, som er direktør i føderasjonen av jødiske samfunn i Tsjekkia.

Får se mappene

Blant de mest prominente navnene på StB-listen var den tidligere sjefrabbineren i Tsjekkoslovakia. Daniel Meyer ble tvunget til å trekke seg fra stillingen da det ble kjent at han

hadde hatt forbindelser til det hemmelige politiet. Dette skjedde da Meyer ville stille som kandidat til det tsjekkiske parlamentet. Han lever i dag i Israel.

Redaktør Jan Urban, som var en av de opposisjonelle som ble hardest behandlet av det hemmelige politiet, understreker at kommunistenes grep om samfunnet var mye sterkere i Tsjekkoslovakia enn i nabolandene Polen og Ungarn, der det også eksisterte private sektorer. Polen hadde også en sterk kirke, som ble et sentrum for motstanden mot regimet.

Urban sier at han ikke unnskylder det som skjedde.

- Jeg var selv sterkt kritisk til prestenes og lærernes opptreden under kommunismen, sier han.

En lov som gir tsjekkerne adgang til å se mappene som StB samlet om dem, trådte i kraft 1. juni. Tsjekkerne skal også få vite navnene på sine spioner.

Historikeren Jan Frolík, som passer på StB-mappene i det tsjekkiske innenriksdepartementet, sier at folk vil bli overrasket over hva de vil oppdage.

NTB

Ap 9/6-97

114790